

(Auto)radicalizarea islamică în mediul virtual: proces global cu reflectare națională¹

dr. Sorin-Gabriel COZMA
Serviciul Român de Informații
sorincozma62@yahoo.ro

Abstract

Islamic (self-)radicalization is one of the major threats to the global security environment, because, via this process, people with a moderate view of Islam grow to adopt an extremist ideology and attitude, to the point of perpetrating a terrorist attack, of their own volition or at the request of a terrorist group.

Keywords: (self-)radicalization process, global security environment, online Islamic radicalization.

I. Factori de radicalizare în mediul global de securitate

(Auto)radicalizarea islamică este una din amenințările majore la adresa mediului global de securitate, întrucât prin acest proces persoane cu o abordare moderată a Islamului ajung să adopte o ideologie și atitudine extremistă, până la pragul de a comite un atentat terorist, din proprie inițiativă sau la solicitarea unei grupări teroriste.

La nivel european, riscurile sunt amplificate de existența în țările din vestul și nordul Europei a unor comunități musulmane semnificative, încă neintegrate în peisajul economic, social și cultural din țările respective, cu standarde de viață sub cele ale majorității populației, context în care diverși factori de radicalizare găsesc un teren fertil de acțiune.

Chiar dacă nu au mai existat atentate majore generate de radicalismul islamic după cele de la Londra din anul 2005, totuși atacuri pe

¹ Această lucrare este realizată sub egida Institutului pentru Cercetarea Calității Vieții, Academia Română, ca parte a proiectului cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, „Pluri și interdisciplinaritate în programe doctorale și postdoctorale”, POSDRU/159/1.5/S/141086.

scară mai redusă s-au înregistrat în Marea Britanie (Woolwich), Franța (Toulouse), Danemarca (Copenhaga), Suedia (Stockholm) etc. Fenomenul se manifestă diferit la nivelul continentului, însă chiar și țările cu niveluri mai mici de risc nu se pot considera insule de securitate într-o Europă confruntată cu pericolul radicalizării. Această imposibilitate de izolare în fața unor evoluții globale este cu atât mai pregnantă în mediul online, care prin definiție nu (re)cunoaște granițe, mediu ce a devenit, din argumente ce vor fi prezentate, principala sursă de radicalizare islamică.

Evoluțiile din proximitatea spațiului european furnizează oportunități pentru persoanele radicalizate de a se deplasa în teatre de conflict pentru a-și pune în practică concepțiile radicale, unde procesul de radicalizare și îndoctrinare este continuat și dus până în ultimele faze. Radicalizate suplimentar, cu experiență de luptă și modus-operandi terorist, unele dintre aceste persoane se întorc în Europa, generând amenințări teroriste semnificative, chiar majore în unele situații (vezi cazul Marii Britanii).

Aceleași evoluții din Siria, Irak sau nordul Africii au propulsat în prim plan structuri teroriste (ca Statul Islamic/SI) ce sunt prezente și foarte eficiente în propaganda online, cea mai importantă sursă de radicalizare.

SI și chiar liderul acestuia, Baghdadi, sunt foarte prezenți în mediul virtual, valorificarea intensă a posibilităților oferite de Internet începând imediat după distanțarea ISIL de AQ (februarie 2014) atingând un vârf în iunie 2014, odată cu declanșarea ofensivei care a dus la ocuparea nordului Irakului și a orașului Mosul. Un video încărcat pe Youtube la 29 iunie 2014, intitulat „Sfârșitul Sykes-Picot” (acordul secret din 1916 prin care Franța și Marea Britanie și-au împărțit sferele de influență în Orientul Mijlociu), postat pe forumurile islamiste și social media, ilustrează dărâmarea simbolică a bornelor de hotar între Siria și Irak, de către Abu Mohammed al-Adnani, purtătorul de cuvânt al grupului și emir în Siria. De asemenea, grupul a știut să folosească eficient Twitter pentru a-și anunța și răspândi în comunitățile musulmane din Occident avansul fulgerător din Irak.

Recunoașterea eficienței SI de a folosi Twitter a venit chiar din partea statelor occidentale, care au întreprins demersuri susținute pentru a bloca toate conturile oficiale sau neoficiale ale organizației, fapt care, departe de a stopa propaganda online, a redirecționat-o către alte social media (Facebook, Youtube, Diaspora – platformă de socializare cunoscută prin accentul pus pe respectarea intimității utilizatorilor)².

² BBC News, „Islamic State shifts to new platforms after Twitter block”, disponibil la adresa <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28843350>, accesat la 22.09.2014.

Momentele ulterioare ale decapitării jurnaliștilor occidentali James Foley și Steven Sotloff reprezintă de „producții” sofisticate, profesioniste, încărcate de simboluri (costumația portocalie a ostaticului, accentul britanic al teroristului etc.)³.

Prin asemenea activități, SI a reușit relativ rapid să-și atragă sprijinul comunității jihadiste online, cu numeroase beneficii pe termen scurt și mediu (recruți, finanțare, creșterea prestigiului etc.).

II. Rolul Internetului în procesul de radicalizare

Avantajele folosirii Internetului au ajuns treptat să fie cunoscute și asumate de atât de mulți utilizatori, încât aplicabilitatea acestui mediu de comunicare este, probabil, infinită; iar în multitudinea de activități pe care Internetul le face posibile se regăsesc și unele aparte, precum cea de (auto)radicalizare islamică.

Pentru a încerca să creionăm o imagine cât mai completă a acestui fenomen, este necesar să dobândim o bună cunoaștere asupra pieselor din puzzle-ul (auto)radicalizării, în perspectiva dezvoltării unor instrumente pentru prevenirea și combaterea utilizării spațiului virtual pentru acțiuni de (auto)radicalizare.

Prezintă relevanță în acest sens dimensiunile:

□ DE CE? ☞ Care sunt factorii favorizanți pe care Internetul îi pune la dispoziția procesului de (auto)radicalizare?

Comitetul pentru Securitate Națională și Afaceri Guvernamentale al Senatului american a apreciat că Internetul reprezintă o „*cameră de ecou*” virtuală, care acționează ca un accelerator al radicalizării⁴. Internetul joacă un rol important în crearea legăturilor sociale care sunt necesare pentru radicalizare și recrutare; dacă indivizii au început să exploreze aceste zone și au format legături cu alții cu care împărtășesc idei similare, radicalizarea poate continua în cadrul acestor grupuri. De asemenea, există un larg curent în rândul cercetărilor în domeniu conform căruia Internetul poate intensifica simțul identității și sentimentul de apartenență prin fenomenul de „*polarizare a grupului*”, în care membrii unui grup specific de radicalizare își „*transmit*”/dezvoltă propria radicalizare printr-o discuție continuă, posibil și prin intermediul unui terorist recrutor⁵.

³ Robert Kaplan, „Terrorism as a theater”, Stratfor, 27.08.2014, accesat la 12.09.2014.

⁴ United States Senate Committee on Homeland Security and Governmental Affairs, Violent Islamist Extremism, The Internet, and the Home Grown Terrorist Threat, publicat în Majority & Minority Staff Report, 8 mai 2008, p. 11.

⁵ Christina L Madden, „Typing TERROR in a Crowded Chat”, publicat în *Policy Innovations*, 5 februarie 2008, p. 31.

Folosirea Internetului prezintă o serie de avantaje/aspecte exploatabile de către toți utilizatorii, dintre care pot fi menționate următoarele:

- **anonimatul** – permite individului să-și ascundă identitatea;
- **accesibilitatea** – conferă posibilitatea depășirii granițelor convenționale;
- **costurile relativ reduse** ale accesării și utilizării Internetului – conduce la un număr mare de utilizatori ai acestui instrument;
- **cenșura redusă** – favorizează depășirea dreptului de liberă exprimare și desfășurarea activităților de propagandă;
- **popularitatea** – gradul ridicat de utilizare a Internetului asigură un auditoriu și totodată o țintă permanentă.

□ **CINE? ☞ Care sunt actorii implicați în (auto)radicalizarea în spațiul virtual?**

În ceea ce privește subiecții (auto)radicalizării în mediul online, trebuie făcută distincția între procesele de *radicalizare* (care presupune existența unei persoane cu potențial de radicalizare și a unei entități radicalizatoare) și cel de *auto-radicalizare* (proces în care vulnerabilitatea și disponibilitatea individului sunt singurele elemente necesare demarării demersului).

Persoanele cu potențial de (auto)radicalizare – riscul (auto)radicalizării islamice apare preponderent la indivizii proveniți din spații cu o situație de securitate precară (zone de conflict inter-etnic, inter-rasial, statal, zone cu o problemă teroristă activă etc.), precum și la indivizii convertiți la Islam.

☞ **Exemplu:** Aabid Hussein Khan, un britanic musulman de 22 de ani care, împreună cu alte două persoane, a fondat o celulă teroristă în Marea Britanie. „În 1997, la doar 22 ani, Khan a devenit rapid un fan a orice putea să găsească pe Internet referitor la Jihad și mujahedini (...) și începuse să folosească grupuri de știri și forumuri de discuții pentru a se alătura persoanelor care dezbăteau aceste subiecte...”⁶ Chiar și la această vârstă, Khan a abordat o strategie agresivă în mediul virtual, reușind să creeze o rețea online de susținători în Europa, Canada și SUA. „Acești tineri bărbați și femei, dintre care majoritatea nu s-au cunoscut niciodată în realitate, au evoluat într-un cerc restrâns care împărtășesc un interes

⁶ Evan F Kohlmann, *Anatomy of a Modern Homegrown Terror Cell: Aabid Khan et al.*, the NEFA Foundation, septembrie 2008, p. 2.

comun referitor la calculatoare și mișcările jihadiste globale”⁷. Celula a fost în cele din urmă demantelată în iunie 2006.

Entități radicalizatoare – organizații teroriste, grupări afiliate ideologic acestora, micro-grupuri sau indivizi, aceste entități pot acționa asupra persoanelor cu potențial de (auto)radicalizare aflate pe un teritoriu național, aflându-se în aceeași țară sau în afara ei.

Organizațiile extremist-teroriste au dezvoltat adevărate departamente media specializate, al căror scop este de a comunica într-un mod profesionist. Atribuțiile acestor departamente includ „împachetarea într-un ambalaj atractiv” a mesajelor organizației, protejarea identității emitentului real al mesajului, dar și identificarea și exploatarea modalităților optime de a asigura un impact mediatic sporit, toate preocupările de acest tip fiind destinate transmiterii unor mesaje puternice către entități care susțin sau care *ar putea deveni susținătoare* ale fenomenului terorist.

☞ **Exemple:** Tarek Mehanna, un farmacist care locuia cu părinții săi într-o suburbie înstărită din Boston, arestat pentru acuzații de terorism în octombrie 2009⁸. Mehanna și colaboratorii săi au tradus din arabă în engleză documente care susțineau terorismul și le-au postat pe site-uri jihadiste⁹. Aceștia se considerau ca fiind aparatul media al organizației extremist-teroriste Al Qaeda în Irak. Cazul Mehanna demonstrează cum recrutorii din organizații teroriste nu mai consideră necesară aducerea indivizilor radicalizați în taberele de antrenament de peste graniță (Mehanna însuși a încercat, fără succes, să ajungă în astfel de tabere). În decembrie 2011, Mehanna a fost condamnat pentru „complot/conspirație” privind furnizarea de suport material către Al Qaeda și conspirație privind comiterea unei crime într-un stat străin¹⁰.

⁷ Ibidem, pp. 2-3.

⁸ Denise Lavoie, Mass. *Terror Suspect Taught Kids at Muslim School*, Guardian.co.uk, Associated Press, foreign, octombrie 2009, accesat la <http://www.guardian.co.uk/world/feedarticle/8766970>.

⁹ Shelley Murphy, “Taking Refuge Where His Woes Began: Sudbury Terror Suspect Presses Case on Internet”, The Boston Globe, februarie 2010, http://www.boston.com/news/local/massachusetts/articles/2010/02/01/web_is_now_refuge_for_man_caught_online/?page=1; Denise Lavoie, Abby Goodnough, and Liz Robbins, Mass. Man Arrested in Terrorism Case, New York Times, octombrie 2009, <http://www.nytimes.com/2009/10/22/us/22terror.html>;

¹⁰ DOJ Press Release, Massachusetts Man Convicted on Terrorism-Related Charges, December 20, 2011, <http://www.fbi.gov/boston/press-releases/2011/massachusetts-man-convicted-on-terrorism-related-charges>.

□ CUM? ☞ Care sunt instrumentele folosite în spațiul virtual în procesul (auto)radicalizării?

Printre cele mai utilizate instrumente care favorizează procesul (auto)radicalizării în mediul on-line sunt de menționat următoarele:

(1) urmărirea unor **videoclipuri** de promovare a acțiunilor organizate de entitățile teroriste (amplificând astfel impactul media al acestora și oferind un decodor pre-definit al motivației ce a fundamentat acțiunea) sau a ideologiei acestora.

(2) urmărirea și participarea în cadrul discuțiilor de pe **anumite chat-room-uri, forumuri și site-uri**, unde sunt promovate diverse materiale și se dezbate diverse probleme, oferindu-se soluții favorabile doctrinei promovate de entități extremist-teroriste, precum Al Qaeda.

(3) utilizarea **platformelor de socializare**, care oferă posibilitatea de a schimba mesaje într-un mod rapid și cvasi-anonim, precum și filtrarea persoanelor care au acces la o anumită informație (pot fi stabilite grupuri de „prieteni” – respectiv se poate limita modul în care informația este difuzată către un *anume* auditoriu; în plus, grupul de „prieteni” poate fi împărțit în sub-grupuri cu acces diferit etc.).

(4) angrenarea în **jocuri video virtuale**, spațiu în care se pot exercita activități de propagandă și recrutare, beneficiind de abilitatea de a transmite, în timp real, mesaje prin intermediul sistemelor de comunicații din cadrul jocului (camere de *chat*, sisteme de tip *instant messaging* – text și voce etc.). Concret, o serie de jocuri virtuale (*Second Life*, *Active Worlds*, *There*, *Cybertown*, *The Manor* sau *Muse*, presupun conectarea utilizatorului la o sesiune („party”) a jocului - deschisă de unul dintre utilizatori – care poate stabili acces pe bază de parolă. Pe tot parcursul sesiunii, utilizatorii pot comunica între ei prin intermediul unui sistem de comunicare instant care nu este vizibil altor utilizatori, conectați la alte instanțe (sesiuni) ale jocului.

□ CU CE REZULTAT? ☞ Care sunt efectele (auto)radicalizării în spațiul virtual?

Nu de puține ori, activități de radicalizare, propagandă și prozelitism care încep în mediul virtual continuă în mediul real: pe de o parte ca preocupări ale organizației teroriste recrutoare de a-și testa candidații, iar pe de altă parte ca implicare a individului radicalizat în activități concrete în favoarea entității teroriste: colectare de fonduri, studiu ostil asupra unor obiective vizate de eventuale atacuri etc.¹¹.

¹¹ Mona Maisami, *Islam and Globalization*, Fountain Magazine, no. 43, iulie – septembrie 2003, disponibil la www.fountainmagazine.com

Impactul Internetului asupra potențialilor radicalizați poate varia. În unele cazuri, accesarea retoricii jihadiste poate orienta individul către comiterea unor acte violente. Un studiu care a cuprins 18130 de intrări din 2112 de discuții online de pe 15 forumuri jihadiste arabe a relevat faptul că peste o cincime din discuții îndemneau la comiterea unor atacuri teroriste. În total, două treimi din discuții conțineau, sub o formă sau alta, îndemnuri pentru comiterea unor atacuri teroriste¹². Un autor susține că activitatea pe Internet a fost esențială pentru dezvoltarea fenomenului de auto-activare¹³ – cei care se auto-activează fac parte din grupuri care nu au legături importante cu rețelele teroriste internaționale și nu primesc ordine de la acestea.¹⁴ În schimb, radicalizarea strict provenită din mediul virtual, fără vreo interacțiune în mediul real, este destul de rară¹⁵. Majoritatea radicalizărilor par să necesite un contact nemijlocit cu o rețea socială¹⁶.

Indiferent dacă activitatea jihadistă desfășurată în mediul virtual conduce sau nu indivizii către comiterea unor acțiuni violente, Internetul stimulează radicalizarea în trei modalități:

- (1) permite jihadiștilor să-și comunice mesajele în format audio și video;
- (2) oferă potențialilor jihadiști capacitatea de a interacționa cu persoane cu idei similare din întreaga lume;
- (3) normalizează comportamentele considerate inacceptabile în viața reală¹⁷. Teroriștii publică materiale online prin care își motivează acțiunile violente, pe care ei le descriu ca fiind răspunsuri inevitabile la înfruntarea cu inamici mai puternici precum cei din Occident¹⁸.

¹² Edna Erez, Gabriel Weimann, and A. Aaron Weisburd, *Jihad, Crime, and the Internet: Content Analysis of Jihadist Forum Discussions*, octombrie 2011, Report submitted to the National Institute of Justice in fulfillment of requirements for Award Number 2006-IJ-CX-0038, pp. i, vii, x.

¹³ A. Kirby, *The London Bombers as Self-Starters: A Case Study in Indigenous Radicalization and Emergence of Autonomous Cliques*, 2007, p. 416.

¹⁴ *Ibidem*, p. 415.

¹⁵ Brian Michael Jenkins, *Stray Dogs and Virtual Armies Radicalization and Recruitment to Jihadist Terrorism in the United States Since 9/11*, Santa Monica, CA: The RAND Corporation, 2011, p. 17.

¹⁶ Tim Stevens, "Regulating the 'Dark Web:' How a Two-Fold Approach Can Tackle Peer-to-Peer Radicalisation", *The RUSI Journal*, vol. 154, no. 2, April 2009, p. 29.

¹⁷ Gabriel Weimann, *Terror on the Internet: The New Arena, the New Challenge*, Washington, DC: United States Institute of Peace Press, 2006, p. 116.

¹⁸ *Ibidem*.

III. Radicalizarea islamică în mediul virtual – conexiuni cu România

În ceea ce privește fenomenul de (auto)radicalizare islamică în mediul virtual, România nu se confruntă cu activități de propagandă/recrutare în favoarea unor curente extremiste sau teroriste derulate sistematic, din proprie inițiativă sau la solicitarea unor entități externe.

Punctual, există persoane care consultă și/sau diseminează conținut radical-extremist, sens în care utilizează cu precădere new-media (gen Facebook). Rețelele de socializare sunt preferate deoarece permit postări audio-video și/sau text, asigurând un feed-back instant care favorizează crearea unei legături interactive între emițător și publicul-țintă.

Ca idee generală, aceste manifestări înregistrate în spațiul virtual „românesc” nu se încadrează de regulă în aria teroristă, ci în cea „islamistă”, de abordare radicală a islamului, însă impactul la publicul – țintă (apreciat după distribuire, comentarii, „Like” etc.) este în general unul scăzut.

Din totalul persoanelor care frecventează pagini cu conținut radical, doar aproximativ 10% sunt utilizatori activi, care deschid topicuri, postează, comentează etc., în timp ce marea majoritate se limitează la vizualizarea discuțiilor, însă chiar și aceștia din urmă reprezintă un potențial pol de radicalizare/recrutare.

Ca forme de manifestare, predomină activitățile de propagandă și, în rare cazuri, au fost înregistrate amenințări de ordin terorist la adresa unor obiective sau persoane din România, multe din acestea de ordin declarativ, fără a fi urmate de indicii că s-ar intenționa punerea lor în aplicare (fapt de altfel puțin probabil să se întâmple pe rețele publice de socializare și în grupuri deschise).

Pe Facebook sunt active numeroase grupuri de discuție („Surori și frați musulmani”, „Trăim prin Coran”, „Islamul corect”, „Muslims of Bucharest” etc.) al căror punct de coagulare este apartenența la religia musulmană, context în care apar punctual și anumite postări sau opțiuni cu caracter extremist.

În aceste grupuri, sau la persoanele afiliate, pot fi regăsite indicii ale unor opțiuni islamiste, precum:

- aprecieri pentru pagini oficiale sau neoficiale ale unor organizații teroriste/extremiste (Hezbollah, Hamas, grupări islamiste din opoziția siriană), inclusiv prin preluarea unor simboluri ale acestora (steaguri, sigle, fotografii etc.).

De exemplu, contul „AAB”, având ca avatar o fotografie înfățișându-l pe Abu Bakr Al Baghdadi (recent proclamat „calif” sub numele de Ibrahim), este urmărit („follow”) de doi utilizatori al căror profil indică faptul că sunt din România, „NA” și „AR”.

De asemenea, în lista celor care urmăresc grupul Salafia Jihadiya se află profilul „Șeicul Ahmad Ghandour Al-Tarabay” care, la rândul său, figurează în lista de prieteni ai utilizatorului FO din România;

- aprecieri pentru persoane precum Sayyid Qutb (ideolog al grupării „Frații Musulmani”/FM), Mohammad Morsi (fost președinte egiptean, reprezentant al FM), Yusuf al Qaradawi (cleric cunoscut pentru apropierea față de FM), Bilal Philips (predicator cunoscut pentru vederi radicale etc.);
- postări exprimând susținerea unor concepte extremiste (*jihad*, aplicarea fermă a *sharia*);
- utilizatori femei (posibil de origine română, căsătorite cu cetățeni arabi și convertite la Islam) pozează în costumație islamică conservatoare sau exprimă aprecierea pentru portul burka, niqab etc.;
- postarea, preluarea sau aprecierea unor teze favorite ale propagandei islamiste (Islamul este ținta unui atac din partea lumii occidentale și a creștinismului, terorismul este un pretext pentru ținerea musulmanilor).

Multe din persoanele afiliate acestor grupuri sunt legate („prieteni”) și aparțin în același timp mai multor grupuri, putând fi astfel conturată în România o masă de utilizatori Facebook ce împărtășesc opțiuni radicale, își fac cunoscute punctele de vedere pe această rețea de socializare și încearcă să câștige noi adepți.

Similitudinile semnificative între listele de prieteni, afiliieri, opțiuni indică și posibilitatea ca unii utilizatori să utilizeze simultan mai multe conturi în încercarea de crea aparența dimensiunii mari a unor grupuri, de a atrage mai mulți adepți, de a-și disimula anumite activități etc.

Pentru conturarea imaginii fenomenului de radicalizare islamică prin Internet, derulat din România, am ales două studii de caz:

1. GT, prezent în România din anul 2008 în calitate de student, a început să se radicalizeze în cursul anului 2011, când au apărut schimbări semnificative în comportamentul său, care au îngrijorat membrii cercului său relațional.

Inițial un student obișnuit cu abilități în domeniul informatic, disponibil pentru a-și ajuta colegii în acest domeniu, după vacanța de vară din 2011 acesta a revenit din țara de origine (nordul Africii) cu un comportament schimbat. A început să fie mai selectiv față de persoanele din

anturaj, îndepărtându-i pe cei ce nu aplicau preceptele religiei islamice de o manieră strictă.

În circa șase luni a ajuns să fie aproape complet izolat, renunțase la prieteni, s-a mutat din camera pe care o împărțea cu un coleg pentru a locui singur. Petrecea zile întregi în camera de cămin, fără a ieși sau a se întâlni cu alte persoane. Singurele ieșiri erau la moschee, însă nici aici nu petrecea timp în afara slujbelor propriu-zise, motivând prin necesitatea de a se întoarce în cameră pentru a învăța. A început să lipsească de la cursuri, astfel încât în sesiunea din primăvara anului 2012 au apărut primele restanțe.

În tot acest timp, GT petrecea ore în șir în fața calculatorului, administrând o serie de site-uri jihadiste, care susțineau necesitatea unor acțiuni teroriste împotriva Occidentului. În mediul real, în discuțiile cu colegii, nu exprima asemenea opinii, cu excepția tendințelor de autoizolare apărând ca o persoană normală, care nu împărtășea puncte de vedere radicale.

GT nu a încercat să radicalizeze persoane din România, ci acționa ca un „lup singuratic”, desfășurând activități de promovare a unor curente extremist-teroriste, precum și activități de recrutare de adepți ai jihadului; deținea materiale cu privire la mijloacele și metodele de realizare a unor atacuri teroriste, ce conțineau inclusiv schițe și documentare video cu practicile de confecționare a unor dispozitive explozive improvizate.

2. Profilul de Facebook AY are conexiuni cu musulmani autohtoni cunoscuți ca membri marcanti ai activismului islamic, precum Abu Al Ola Nagi, liderul Fundației Centrul Cultural Islamul Azi (FCCIIA), Bari Nerdin (lider FCCIIA), Dane Mela (liderul Asociației Românilor Convertiți la Islam), Roba Adriana Steluța (coordonator al grupului Facebook Hizbut Tahrir România) etc.

Profilul prezintă afinități pentru structuri teroriste sau extremiste precum Hamas sau Hizb Ut Tahrir, organizație politică pan-islamică, adeptă a unui stat islamic condus în baza *sharia*.

Profilul a primit aprecieri de la utilizatorul Facebook Al Imaano Wal Jihaad, originar din Somalia și care exprimă aprecieri pentru organizația teroristă Statul Islamic.

Contul este înscris în 45 de grupuri Facebook din România, axate pe apartenența la religia musulmană.

Dacă profilul ridică semne de întrebare privind o posibilă radicalizare sau persoană potențial a fi supusă unui asemenea proces, comentariile postate pe Facebook la materialele postate de alte persoane nu indică o persoană radicalizată, fiind mai curând circumscrise promovării religiei islamice.

IV. Concluzii

Investigarea mediului virtual românesc în condus la identificarea unui număr redus de procese de radicalizare islamică, aflate în stadii incipiente. De exemplu, studiul de caz vizând profilul de Facebook AY indică un parcurs similar lui Aabid Hussein Khan din Marea Britanie, cu mențiunea că AY nu a ajuns încă în faza recrutării de adepți, fiind într-un stadiu de acumulare, de vizualizare și apreciere a unor postări cu caracter extremist.

Deși departe de efervescența unor site-uri, forumuri, grupuri de discuții din limba engleză sau (la o scară mai redusă) franceză, germană, italiană, mediul online românesc prezintă totuși potențial de radicalizare islamică, existând deja conexiuni cu persoane sau entități radicale din afara granițelor. De altfel, câtă vreme mediul virtual este unul universal accesibil, care depășește granițele naționale, lipsa unor surse majore de radicalizare în limba română devine irelevantă.

Dimensiunea redusă a fenomenului de (auto)radicalizare online în România generează o problemă colaterală, și anume atenția redusă acordată acestui factor de risc. Cercetarea desfășurată în vederea realizării dimensiunii naționale a fenomenului radicalizării s-a bazat pe căutarea și identificarea directă a unor asemenea persoane / procese, în lipsa unei investigații sistematice din mediul academic sau de securitate națională care abordeze această realitate. În timp ce în Occident fenomenul radicalizării, inclusiv dimensiunea online, este tratată cu atenția cuvenită, atât ca abordare academică și de securitate națională, cât și ca programe de prevenire sau de-radicalizare, la nivel național asemenea inițiative sunt într-un stadiu incipient, de multe ori ca valorificare a unor oportunități oferite de programe europene (gen RAN, CoPPRA etc.).

Bibliografie

1. BBC News, „Islamic State shifts to new platforms after Twitter block”, disponibil la adresa <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-28843350>, accesat la 22.09.2014
2. DOJ Press Release, *Massachusetts Man Convicted on Terrorism-Related Charges*, December 20, 2011, <http://www.fbi.gov/boston/press-releases/2011/massachusetts-man-convicted-on-terrorism-related-charges>
3. Erez, Edna Gabriel Weimann și A. Aaron Weisburd, *Jihad, Crime, and the Internet: Content Analysis of Jihadist Forum Discussions*, octombrie 2011, Report submitted to the National Institute of Justice in fulfillment of requirements for Award Number 2006-IJ-CX-0038.

4. Jenkins, Brian Michael *Stray Dogs and Virtual Armies Radicalization and Recruitment to Jihadist Terrorism in the United States Since 9/11*, Santa Monica, CA: The RAND Corporation, 2011.
5. Kaplan, Robert *Terrorism as a theater*, Stratfor, 27.08.2014, accesat la 12.09.2014.
6. Kirby, A. *The London Bombers as Self-Starters: A Case Study in Indigenous Radicalization and Emergence of Autonomous Cliques*, 2007.
7. Kohlmann, Evan F., *Anatomy of a Modern Homegrown Terror Cell: Aabid Khan et al.*, NEFA Foundation, septembrie 2008.
8. Lavoie, Denise *Mass Terror Suspect Taught Kids at Muslim School*, Guardian.co.uk, disponibil la adresa <http://www.guardian.co.uk/world/feedarticle/8766970>.
9. Lavoie, Denise, Abby Goodnough, and Liz Robbins, *Mass. Man Arrested in Terrorism Case*, New York Times, <http://www.nytimes.com/2009/10/22/us/22terror.html>
10. Madden, Christina L., *Typing TERROR in a Crowded Chat*, publicat în Policy Innovations, 5 februarie 2008.
11. Mona, Maisami *Islam and Globalization*, Fountain Magazine, no. 43, iulie – septembrie 2003, disponibil la www.fountainmagazine.com
12. Murphy, Shelley *Taking Refuge Where His Woes Began: Sudbury Terror Suspect Presses Case on Internet*, The Boston Globe, februarie 2010, http://www.boston.com/news/local/massachusetts/articles/2010/02/01/web_is_now_refuge_for_man_caught_online/?page=1
13. Stevens, Tim *Regulating the 'Dark Web: How a Two-Fold Approach Can Tackle Peer-to-Peer Radicalisation*, The RUSI Journal, vol. 154, no. 2, April 2009.
14. United States Senate Committee on Homeland Security and Governmental Affairs, *Violent Islamist Extremism, The Internet, and the Home Grown Terrorist Threat*, publicat în Majority & Minority Staff Report, 8 mai 2008.
15. Weimann, Gabriel *Terror on the Internet: The New Arena, the New Challenge*, Washington, DC: United States Institute of Peace Press, 2006.

dr. Sorin-Gabriel COZMA este profesor asociat la Academia Națională de Informații "Mihai Viteazul", deține titlul de doctor în Științe militare și informații din anul 2010 și este absolvent al Colegiul Superior de Siguranță Națională (Academia Națională de Informații "Mihai Viteazul"). Expertiza și activitatea didactică și de cercetare științifică se circumscriu unor tematici variate, precum securitatea economică, relații economice internaționale, managementul organizațional și dezvoltarea culturii de securitate, terorism internațional și radicalizare islamică.